

سیستان

مجموعه ای از کتاب ها و ضرب المثل های سیستانی

پژوهش و نگارش

دکتر محمد رضا بهاری

استاد زبان و ادبیات فارسی - عضو هیات علمی دانشگاه

سرشناسنامه : بهاری، محمدرضا، ۱۳۳۳
عنوان و نام پدیدآور : سیوسان، مجموعه ای از کنایه ها و ضرب المثل های
سیستانی / پژوهش و نگارش محمدرضا بهاری.
مشخصات نشر : زاهدان، محمدرضا، بهاری، ۱۳۹۴
مشخصات ظاهری : ۲۹۶ ص
شابک : ۶۰۰-۹۷۸-۰۴-۳۲۴۶-۱
وضعیت فهرست نویسی : فیا
موضوع : ضرب المثل های ایرانی - سیستان
موضوع : ضرب المثل های فارسی
رده بندی کنگره : PIR۳۲۵۵/ب۹ س ۱۳۹۴
رده بندی دیویی : ۳۹۸/۹۴
شماره کتابشناسی ملی : ۳۸۹۷۰۲۰

ایران

پژوهش و نگارش

دکتر محمد رضا باری

نوبت چاپ: اول، ۳۹۴

طرح روی جلد:

امین گلستانه، ایمان خراشادی زاده

خوشنویسی جلد: استاد علی پیران

تایپ: سمیه جفایی، مرکز تایپ اساتید (چاه‌جو)

چاپ: سلمان - ناشر: مؤلف

شمارگان: ۳۰۰ نسخه

امور فنی: نشر مرن‌دیز ۳۷۲۷۴۷۶۵-۰۵۱

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۰۴-۳۲۴۶-۱

کلیه حقوق برای پدیدآورنده محفوظ می‌باشد

قیمت: ۱۷۰۰۰ تومان

مقدمه

کنایه - ضرب المثل

زبان فارسی را دوستداران آن به گزاف و به شیوه ی مبالغه یا از روی تعصب ملی زبان شیرین نمی گویند. کنایه است هر کس اندکی به دانش های مربوط به بلاغت و شیوایی سخن آشنایی داشته باشد، صد و صدها یکی از شاهکارهای نظم و نثر فارسی را از این نظر بخواند، و طرز تعبیر از معنی ما را به وسایلی لفظ ها موشکافی کند، کلمه ها را در معنی حقیقی و مجازی و استعاره یی تجزیه و تحلیل کند، کنایه ها و مثل ها و ارسال مثل ها را از هم باز شناسد، آنگاه به توانایی شاعران بزرگ و نویسندگان فارسی زبان در دوره های مختلف پی خواهد برد و توانا را از ناتوان باز خواهد شناخت، به سخن بیوا و معجزه آسا پی خواهد برد و به شیوه های منحط و پست آشنا خواهد گشت.

در روزگاری که جهان بیش از هر عصری به سمت داس گام برمی دارد و ملت ما نیز در این رستاخیز جهانی جنبش عظیمی در راه گسترش دانش و ادب پدید آورده است، سزااست که به میراث های ملی و یادگارهای نیاکان خویش با نظر علم و بصیرت درنگریم و زبان شیرین فارسی را آنچنان که هست به مردم این سرزمین و جهانیان بشناسانیم. این یادگارها آنچنانکه سزااست مورد تفحص و تحقیق و بررسی علمی قرار نگرفته و دوستداران جوان را شیفته نمی سازد، بلکه آنان را سرگردان و حیران رها می کند. هزاران ورد کنایه ها و مثل های زبان فارسی تحقیق های بسزا صورت نگرفته؛ فرق مثل و کنایه به شیوه ی درست روشن نشده؛ در مجموعه های مثل ها و در کتاب های لغت هزاران مثل و کنایه گردآوری شده بی آنکه درباره ی فرق میان آن دو بحث شده باشد. مثل ها که خود گونه های مختلف دارند از هم جدا نشده اند. مثل هایی که مورد و مضرب دارند یا بیت هایی شیوا از شاعران که به صورت مثل درآمده اند و اغلب در کنایه ها در یک مجموعه گردآوری شده اند، بی آنکه درباره اقسام

گونگون هر یک توضیح هایی بدهند، اگر گاهی در برخی از کتاب های معانی بیان درباره آنها بحث شده- مثال ها را از زبان عرب آورده اند که کوچکترین سودی ندارد.

کنایه در نزد دانشمندان بیان، عبارت از این است که گوینده اثبات معنایی را اراده کند، اما معنی را با لفظی که در لغت برای آن وضع شده یاد نکند، بلکه آن را به معنایی بیاورد که تالی و ردف آن در وجود است. و آنگاه به وسیله ی این تالی اشاره بدان معنی کند و آن را دلیل بر آن معنی شمرد.

کلمه کنایه در لغت به معنی پوشیدن است و به همین مناسبت در اصطلاح آن را، درباره ی لفظ هایی بکار می برد که به وسیله ی حقیقت، مجاز در آن ها پوشیده می شود زیرا حقیقت در نخستین مرحله ی استعمال فهمیده می شود، و ذهن پیش از درک مجازی درنگ آن را درمی یابد. چه دلالت حفظ بر آن از نوع دلالت وضعی است. ولی مجاز از آن، پس از دریافتن حقیقت فهمیده می شود، و دریافتن آن به یاری در نگریستن و اندیشیدن است و بهمین جهت نیاز به دلیل و قرینه دارد، چه از ظاهر لفظ عدول شده است. پس حقیقت آشکارتر و مجاز نهانتر و پوشیده به حقیقت است.

«محمد پروین گنابادی»

ادبیات زیبا و دلنشین فارسی که شرق و غرب را شسته و لباخته خود ساخته، کلام سحرآمیز و شکرین شاعران و نویسندگان و سخنوران پارسی گوی که جهان و جهانیان را به وجد و سرور واداشته، تنها دلیلش بهره مندی خداوندگاران سخن، از صنایع لفظی و معنوی در زبان گفتاری و نوشتاری است. نکته سنجی ها و باریک اندیشی ها، در نثر و نظم و اساماده ی بجا، برای آراستن کلام و رساندن پیام از دهها صنعت ادبی از جمله کنایه و ضرب المثل ... توسط هنرآفرینان بزرگ پارسی گوی بر غنای ادبیات گرانسنگ ما افزوده کنایه ها و ضرب المثل های آورده شده در ذیل از گنجینه غنی امثال و حکم فارسی است که امروز علاوه بر ساری و جاری بودن در زبان معیار، در گویش های محلی و بومی ایران زمین نیز رایج است و مردم هر محدوده ی جغرافیایی با گویش خود و براساس نیاز زمانی و مکانی از آن بهره برده و می برند، بسیاری از این ضرب المثل ها عیناً یا با کمی تغییر، در گویش مردم سیستان نیز مورد استفاده است که نشان